

Ірина Бойчук,
кандидат педагогічних наук, директор КЗВО
«Житомирський базовий фармацевтичний коледж»
Житомирської обласної ради,
ORCID ID 0000-0002-8161-0646,
iboychuk@ukr.net

Віра Болух,
кандидат фізико-математичних наук,
заступник директора з навчальної роботи КЗВО
«Житомирський базовий фармацевтичний коледж»
Житомирської обласної ради,
ORCID ID 0000-0002-8167-1732
vira_shevchuk@ukr.net

Галина Козаченко,
кандидат педагогічних наук, методист КЗВО
«Житомирський базовий фармацевтичний коледж»
Житомирської обласної ради,
ORCID ID 0000-0002-2294-2504,
g.kozachenko@ukr.net

СИЛАБУС ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

У статті розглядається проблема впровадження силабусів освітніх компонентів (навчальних дисциплін) у закладах вищої, фахової передвищої освіти, визначення їх структури і змісту. Актуалізовано значення силабусів для особистого вибору освітніх компонентів здобувачами освіти з метою формування їхнього індивідуального навчального плану. Виділені загальні принципи створення силабусів: відповідність чинним стандартам, стислість, зрозумілість, змістовність, зовнішня привабливість оформлення, доступність для здобувача освіти. Окреслено доцільні структурні компоненти силабусів: опис освітнього компонента, анотація дисципліни, мета, очікувані результати, тематика дисципліни, система оцінювання, перелік літератури та інформаційних ресурсів.

Ключові слова: силабус, освітній компонент (навчальна дисципліна), індивідуальний навчальний план, навчально-методичне забезпечення, здобувач освіти.

Ірина Бойчук, Вера Болух, Галина Козаченко. Силабус как реализация права соискателя образования на информацию об образовательном компоненте

В статье рассматривается проблема внедрения силабусов образовательных компонентов (учебных дисциплин) в учреждениях высшего, профессионального предвысшего образования, определения их структуры и содержания. Актуализировано значение силабусов для личного выбора образовательных компонентов соискателями образования с целью формирования их индивидуального учебного плана. Выделенные общие принципы создания силабусов: соответствие действующим стандартам, краткость, понятность, содержательность, внешняя привлекательность оформления, доступность для соискателя образования. Определены целесообразные структурные компоненты силабусов: аннотация дисциплины, цель, ожидаемые результаты, тематика дисциплины, система оценивания, перечень литературы и информационных ресурсов.

Ключевые слова: силабус, образовательный компонент (учебная дисциплина), индивидуальный учебный план, учебно-методическое обеспечение, соискатель образования.

Iryna Boichuk, Vira Bolukh, Halyna Kozachenko. Syllabus as a Realization of the Applicant's Right to Information about the Educational Component

The transition to a unified European system of enrollment of applicant's educational achievements is recognized as a mechanism of a pan-European educational space formation. It makes possible to ensure the

international recognition of national educational programs, mobility of applicants and teachers, to improve the quality of education. In view of this, the basic regulatory framework of the educational system is changing, and new requirements are being put forward for the educational and methodological support of the educational process. In the context of credit based modular learning, each teacher is obliged to create a complex of educational and methodological materials, as well as syllabuses of educational components (educational disciplines) for applicants. In order to form an individual educational plan, the applicant should be lucidly and clearly informed about the educational component for his personal preference in accordance with the normative educational documents in the system of higher and professional pre-higher education. In the article, the syllabus is interpreted as a concise description of the educational component (discipline: normative, selective), which is designed and provided for the applicants to explain the content of the discipline, learning outcomes, requirements for the acquisition of relevant competencies. Because of its concise, thoroughness, accessibility syllabus is the most effective form of informing the applicants about the educational component. The structure of the syllabus is not static but its components should fully meet the requirements of the content of the educational component, however it should be easy-going as for understanding by the applicant. Syllabus is a part of the educational support of the discipline.

Key words: syllabus, educational component (discipline), individual curriculum, educational and methodological support, applicant.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Перехід до єдиної європейської системи зарахування навчальних досягнень здобувачів освіти визнаний як механізм формування загальноєвропейського освітнього простору, що дозволяє забезпечити міжнародне визнання національних освітніх програм, мобільність здобувачів освіти і викладачів, підвищити якість освіти. У зв'язку з цим змінюється не тільки основна нормативна база системи освіти, а й висуваються нові вимоги до навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

В умовах кредитно-модульної технології навчання кожен викладач зобов'язаний створити комплекс навчально-методичної документації, з-поміж іншого і силабуси освітніх компонентів (навчальних дисциплін) для здобувачів освіти. У кожному закладі освіти доцільно розробити власне положення про силабус освітнього компонента, яке надасть можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти і встановить єдині вимоги до змісту та оформлення силабуса освітнього компонента (навчальної дисципліни) ОП у конкретному закладі освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. З позицій педагогіки питання науково-методичного забезпечення освітнього процесу знайшли своє відображення у працях М. В. Буланової-Топоркової, Є. Ю. Владимирської, Л. І. Даниленко, З. Н. Курлянд, І. П. Підласого, Ю. Г. Фокіна, Д. В. Чернилевського та ін. Запровадження кредитно-модульної системи організації освітнього процесу призвело до необхідності розробки теоретико-практичних засад науково-методичного забезпечення із врахуванням нової специфіки, у тому числі впровадження силабусів освітніх компонентів. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень з питань навчально-методичного забезпечення, проблема створення і впровадження силабусів освітніх компонентів є актуальною та недостатньо розробленою.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності створення та впровадження силабусів освітніх компонентів у вищій та фаховій передвищій освіті. Досягнення поставленої мети стає можливим за умови розв'язання наступних завдань:

- 1) пояснити значення поняття «силабус»;
- 2) актуалізувати потребу створення і впровадження силабусів освітніх компонентів як вимогу чинних нормативних освітніх документів;
- 3) виділити загальні принципи створення силабусів та окреслити їх доцільну структуру.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Силабус як складова навчально-методичного забезпечення дисципліни впроваджений відповідно до освітніх нормативних документів: законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», Положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», створення силабуса також ґрунтується на таких матеріалах: Довідник користувача ECTS (ред. 2015 р.) [2], Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2005 р.) [11].

Спочатку з'ясуємо, коли вперше був використаний цей термін, і що він означав. У 1864 році Папа Пій IX видав енцикліку «Quanta cura» (у перекладі – «Яка турбота»), і до неї як додаток був долучений Силабус. Саме слово буквально означало «перелік». У цьому випадку це був перелік

найбільш поширених на ту пору фальшивих учень [9]. У словнику іншомовних слів термін тлумачиться як: від *лат. syllabus* – список, каталог, перелік; від *гр. συλλαβή* – склад [10]. Згідно з Глосарієм, затвердженим рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (протокол від 29 серпня 2019 р. № 9), *силабус* – це документ, в якому роз'яснюється взаємна відповідальність викладача і здобувача освіти. Опираючись на подані визначення та розуміння суті досліджуваного поняття у різних документах, тлумачимо *силабус* як стислий опис освітнього компонента (навчальної дисципліни: нормативної, вибіркової), що розроблений і передбачений для здобувачів освіти з метою пояснення змісту навчальної дисципліни, результатів навчання, вимог щодо набуття відповідних компетентностей.

У законах України «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту» актуалізується необхідність створення силабуса, зокрема у законах йдеться: «На основі навчального плану у визначеному закладом освіти порядку для кожного здобувача освіти розробляються та затверджуються *індивідуальні навчальні плани*... Індивідуальний навчальний план формується за результатами *особистого вибору здобувачем* освіти освітніх компонентів (вибіркового навчального дисципліни)... у межах, передбачених відповідною освітньо-професійною програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менше 25 відсотків (у вищій освіті) та 10 відсотків (у фаховій передвищій освіті) загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для освітньо-професійної програми [5; 6; 7].

У Положенні «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» зазначається: «усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (*у формі силабуса* або в інший подібний спосіб) [4].

Яким чином здобувач освіти може здійснювати особистий вибір освітніх компонентів для формування індивідуального навчального плану? Яким чином здобувачу освіти надається доступна і зрозуміла інформація про освітні компоненти? Повна інформація про освітній компонент – це комплексного навчально-методичного забезпечення, який містить:

- навчальну програму;
- робочу навчальну програму;
- конспекти лекцій;
- інструктивно-методичні матеріали до семінарів/практичних/лабораторних занять;
- методичні рекомендації до самостійної роботи;
- пакети контрольних завдань для поточного контролю знань здобувачів освіти;
- пакети завдань підсумкового контролю (матеріали для заліку/екзамену, модульного контролю, комплексної контрольної роботи);
- критерії оцінювання результатів навчання; методичні вказівки, рекомендації, розробки [3].

Навчально-методичне забезпечення дисципліни повністю або частково є недоступним для здобувачів освіти з різних причин, серед яких виділяємо такі:

- 1) навчально-методичне забезпечення є за обсягом змістовним документом і потребує не лише значного часу здобувача освіти для ознайомлення, а також його волі;
- 2) місце зберігання навчально-методичного забезпечення дисципліни має бути доступним для здобувача освіти, а з таким обсягом це не завжди можливо і зручно;
- 3) у деяких, розглянутих нами положеннях про навчально-методичний комплекс забезпечення дисципліни закладів освіти, зазначено, що навчально-методичний комплекс забезпечення дисципліни є інтелектуальною власністю викладача (колективу викладачів), хоч це і суперечить чинному законодавству.

За окреслених умов, вважаємо силабус – однією з найоптимальніших форм донесення інформації про освітній компонент учасникам освітнього процесу, зокрема здобувачам освіти. Проте, аналізуючи силабуси і методологічні засади їх розробки у різних закладах вищої та фахової передвищої освіти України, вирізняємо різні форми силабусів: силабус як навчальна програма; силабус як робоча програма; силабус як навчально-методичне забезпечення; силабус як стислий опис освітнього компонента, і навіть силабус як програма самостійної роботи [8] та інші. Зазначимо, що кожна з форм силабуса має свою структуру і мету. М. Винницький, керівник секретаріату Національної агенції якості вищої освіти під час круглого столу на тему: «Нова процедура акредитації освітніх програм: як покращуватиметься якість технічної освіти?» відповів на питання обов'язковості наявності силабуса у закладах освіти. Він зазначив, що силабус – це документ, який надається здобувачу освіти для того, щоб він зрозумів, що буде йому викладатися, чого він

навчитися, які критерії оцінювання тощо. Не обов'язково він має називатися «силабус», головне, щоб він інформував здобувача освіти про «правила гри», в ньому роз'яснюється взаємна відповідальність викладача і здобувача освіти [1].

У «Житомирському базовому фармацевтичному фаховому коледжі» Житомирської обласної ради був проведений моніторинг ефективності впровадження силабуса як стислого опису освітнього компонента, при цьому здобувачі освіти мали доступ до інших форм інформації про освітній компонент і могли оцінити їх за такими критеріями:

- швидкість інформування про освітній компонент: 99 % здобувачів освіти вибрали силабус, оскільки могли ознайомитися з ним за 5-8 хвилин; навчальну програму вибрали 0,5 % здобувачів освіти, ознайомлення з нею відбулося у середньому за 30 хв; робочу програму як форму ознайомлення з інформацією про освітній компонент вибрали 0,5 % здобувачів освіти, витрачений час у середньому 20 хв; навчально-методичне забезпечення дисципліни не було вибране жодним із здобувачів освіти, оскільки потребувало значного часу на ознайомлення (більше години-півтори);

- змістовність інформування: силабус – 90 % здобувачів освіти визнали, що інформація зрозуміла, вичерпна, у потрібному обсязі; навчальна програма, робоча програма – 78 % здобувачів освіти зазначили, що інформація доступна, але в обсязі, який перевищує потребу для розуміння змісту освітнього компонента, навчальна програма не містить інформації про критерії оцінювання, які для здобувачів освіти є важливими; навчально-методичне забезпечення дисципліни – 99 % здобувачів освіти не захотіли опанувати вичерпно увесь зміст навчально-методичного забезпечення, ознайомлювалися із ним оглядово;

- доступність: силабус – це три-чотири сторінки, усі силабуси освітніх компонентів розміщуються на сайті закладу освіти, 100 % опитаних здобувачів освіти визнали, що мають доступ до них у зручний для себе час; навчальні та робочі програми також можуть розміщуватися на сайті закладу освіти, проте ці документи є за обсягом у рази більшими, отже, 60 % здобувачів освіти визнає їх менш доступними для опрацювання; навчально-методичне забезпечення переважно надається здобувачу освіти тільки на його вимогу, що є вкрай незручним, тому 99 % здобувачів освіти визнали його як недоступне для опрацювання. Очевидно, що здобувачі освіти надали перевагу силабусу, вважаючи його найбільш ефективним документом за рівнем інформування про освітній компонент, за швидкістю опанування інформацією, змістовністю та доступністю.

Аналізуючи силабуси різних закладів освіти України, ми сформулювали загальні принципи їх створення:

- при формуванні силабуса використовуються чинні стандарти освіти та/або освітньо-професійні програми;

- силабус призначений для здобувачів освіти;

- об'єктом силабуса є освітній компонент (навчальна дисципліна) освітньої програми;

- суб'єктами силабуса є педагогічний, науково-педагогічний працівник (викладач) та здобувач освіти;

- силабус є стислим описом освітнього компонента (навчальної дисципліни: нормативної, вибіркової), що розроблений і передбачений для здобувачів освіти з метою пояснення змісту навчальної дисципліни, результатів навчання, вимог щодо набуття відповідних компетентностей;

- силабус є частиною навчально-методичного комплексу забезпечення навчальної дисципліни, який має на меті допомогти здобувачеві освіти в організації його навчальної діяльності;

- силабус – є найбільш ефективною формою інформування про освітній компонент, який здобувач освіти має вибрати особисто (вибіркова навчальна дисципліна), адже, щоб вибрати індивідуальну освітню траєкторію, треба бути обізнаним, проінформованим;

- силабус – це стислий документ, здобувач освіти має ознайомитися з його змістом швидко, і для нього цей зміст має бути зрозумілим та інформаційно вичерпним;

- підставою для оновлення силабуса можуть виступати: ініціатива і пропозиції гаранта освітньої програм, групи забезпечення освітньої програми та/або викладачів дисципліни; ініціатива внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів шляхом звернення до гаранта освітньої програми; тенденції розвитку спеціальності на ринку праці, інші об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру і / або інших ресурсних умов реалізації силабуса;

- у силабусі для актуалізації інформації, потрібних акцентів можна використовувати табличне розміщення інформації, кольорові заголовки, логотипи, посилання на інтернет-джерела тощо. Здобувачі освіти краще сприймають візуально привабливу друковану інформацію;

– силабус має бути доступним для здобувача освіти, тому розміщується на сайті закладу освіти або в інший зручний спосіб (наприклад, хмароорієнтоване середовище).

Силабус, як узагальнення змісту навчальної дисципліни, повинен бути коротким і зрозумілим для здобувача освіти, тому його побудова має максимально відповідати на запитання здобувача освіти про освітній компонент (навчальну дисципліну) і, водночас, відображати необхідні складові та їх взаємозв'язок. З цією метою силабус доцільно розглядати в розрізі таких складових:

1. *Загальна інформація / опис освітнього компонента* (назва закладу освіти; назва циклової методичної комісії; назва (силабус); назва навчальної дисципліни; освітня програма; освітній рівень; спеціальність; галузь знань; формат дисципліни (нормативна, вибіркова); форма навчання (денна, заочна); обсяг дисципліни (кредити, змістові модулі, години); контрольні заходи; прізвище, ім'я, по батькові викладача, який викладає навчальну дисципліну, його e-mail; посилання на сайт (коледжу чи викладача); консультації).

2. *Анотація дисципліни*. Зазначається роль і місце навчальної дисципліни у системі підготовки фахівців. У цьому пункті необхідно відповісти на запитання: чому потрібно вивчити цю навчальну дисципліну в ході отримання освіти з цієї спеціальності?

3. *Мета дисципліни*. Короткий та чітко сформульований запис про досягнення головного результату навчальної дисципліни.

4. *Очікувані програмні результати навчання*. Формулюються відповідно до освітньої програми.

5. *Тематика дисципліни*. Перелік тем дисципліни. Згідно з навчальним планом зазначається розподіл загального обсягу навчальних годин навчальної дисципліни на різні види навчальних занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття тощо) та самостійну роботу студентів.

6. *Система оцінювання*. Здобувачу освіти має бути зрозумілою політика та процедура оцінювання усіх видів робіт з цієї дисципліни. Система оцінювання роботи здобувачів освіти під час контрольних заходів має ґрунтуватися на положеннях закладу освіти, які є складовою внутрішньої системи забезпечення якості освітнього процесу.

7. *Рекомендована література та інформаційні ресурси*. Оптимальна кількість джерел основної літератури не більше п'яти, які максимально повно відображають зміст навчальної дисципліни. Бажано, щоб джерела для обов'язкового вивчення відповідали наступним вимогам: зміст відповідає програмі, сучасним вимогам науки і навчальної дисципліни; роки видання не виходять за гранично допустимі терміни старіння та ін. Додаткової літератури – до восьми найменувань. Бажано подати інтернет-джерела. Література має бути актуальною, бібліографія правильно записаною.

8. *Політика дисципліни*. Визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача освіти при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У системі вищої та фахової передвищої освіти відповідно до нормативних освітніх документів здобувач освіти повинен бути доступно і зрозуміло поінформованим щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання для особистого вибору здобувачем освіти освітніх компонентів з метою формування індивідуального навчального плану. Силабус є найбільш ефективною формою інформування здобувачів освіти про освітній компонент, оскільки є стислим, змістовним в потрібному обсязі, доступним і за призначенням – саме для здобувачів освіти. Розміщується на сайті закладу освіти або в інший зручний спосіб. Структура силабуса не є статичною, але її компоненти мають у повній мірі відображати зміст освітнього компонента, при цьому в жодному разі не обтяжувати здобувача освіти зайвою для нього інформацією. Обов'язковими компонентами силабуса вбачаємо: опис освітнього компонента, анотація дисципліни, мета, очікувані результати, тематика дисципліни, система оцінювання, перелік літератури та інформаційних ресурсів. Силабус є частиною навчально-методичного забезпечення дисципліни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Винницький М. І. Силабус чи робоча програма: чи є обов'язковим наявність силабуса з дисципліни під час акредитації закладу вищої освіти? URL: <https://chmnu.edu.ua/silabus-chi-robocha-programa-chi-ye-obov-yazkovim-nayavnist-silabusu-z-distiplini-pid-chas-akreditatsiyi-zvo/>
2. Довідник користувача ECTS. URL: <http://tnpu.edu.ua/include/ДОВІДНИК%20ECTS2.pdf>
3. Козаченко Г. В. Науково-методичне забезпечення підготовки молодших спеціалістів-фармацевтів. *Формування професійної компетентності майбутнього медичного спеціаліста*: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференція. Суми: Сумський медичний коледж, 2015. С. 88–90.
4. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти від 11.07.2019, № 974.

5. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. Из змінами від 18.12.2019 № 392-IX. URL: : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
6. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
7. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06 червня 2019 р. №2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
8. Светоносова Л. Г. Силлабус как программа самостоятельной работы студентов-бакалавров по педагогической практике. Интернет-журнал «Мир науки», 2018 № 1. URL: <https://mir-nauki.com/PDF/06PDMN118.pdf>
9. Силабус: фанатизм чи передбачливість? Ігор Бриндак. «Жива вода» № 4 2018 рік. URL : <http://www.dds.edu.ua/ua/articles/2/rizne/1992-sylabus-fanatyzm-chy-peredbachlyvist-2018.html>
10. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsn.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=16576&action=show>
11. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. URL : https://osvita.kpi.ua/files/downloads/Standart_EPVO.pdf

REFERENCES

1. Vynnytskyi, M. I. (2019). Syllabus chy robocha prohrama: chy ye oboviazkovym naiavnist sylabusa z dystsypliny pid chas akredytatsii zakladu vyshchoi osvity? [Syllabus or Steering Document: is it Necessary to Have a Discipline Syllabus During the Accreditation of a Higher Educational Institution?] URL:: [https://chmnu.edu.ua/silabus-chi-robocha-programa-chi-ye-obov-yazkovim-nayavnist-silabusu-z-distsiplini-pid-chas-akreditatsiyi-zvo/\[in Ukrainian\]](https://chmnu.edu.ua/silabus-chi-robocha-programa-chi-ye-obov-yazkovim-nayavnist-silabusu-z-distsiplini-pid-chas-akreditatsiyi-zvo/[in Ukrainian]).
2. Dovidnyk korystuvacha ECTS [ECTS User's Guide]. URL: <http://tnpu.edu.ua/include/DOVIDNYK%20EKS2.pdf> [in Ukrainian].
3. Kozachenko, H.V. (2015). Naukovo-metodychne zabezpechennia pidhotovky molodshykh spetsialistiv-farmatsevtiv [Scientific and Methodological Support for the Training of Junior Pharmacists]. *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho medychnoho spetsialista: zb. materialiv V Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konferentsiia*. Sumy: Sumskyi medychnyi koledzh. S. 88–90 [in Ukrainian].
4. Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh proqram, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity vid 11.07.2019 № 974 [Regulations on the Accreditation of Educational Programs for the Training of Higher Educational Applicants of 11.07.2019 # 974] [in Ukrainian].
5. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 2014 r. № 1556-VII [On Higher Education: Law of Ukraine of 01.07.2014 # 1556-VII]. Iz zminamy vid 18.12.2019 #392-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> [in Ukrainian].
6. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05 veresnia 2017 r. № 2145-VIII [On Education: Law of Ukraine of 05.09.2017. # 2145-VIII]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> [in Ukrainian].
7. Pro fakhovu peredyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 06 chervnia 2019r. №2745-VIII [On Professional Higher Education: Law of Ukraine of 06.06.2019. #2745-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> [in Ukrainian].
8. Svetonosova, L. G. (2018). Sillabus kak programma samostoyatelnoy raboty studentov-bakalavrov po pedagogicheskoy praktike [Syllabus as a Program of Independent Work of Bachelor Students in Teaching Practice] Rezhym dostupu: *Internet-zhurnal «Mir nauki»*, 2018 #1. URL: <https://mir-nauki.com/PDF/06PDMN118.pdf> [in Russian].
9. Ihor Bryndak (2018). Syllabus: fanatyzm chy peredbachlyvist? [Syllabus: Bigotry or Predictability?]. «*Zhyva voda*», № 4. URL: <http://www.dds.edu.ua/ua/articles/2/rizne/1992-sylabus-fanatyzm-chy-peredbachlyvist-2018.html> [in Ukrainian].
10. Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of Foreign Words]. URL: <https://www.jnsn.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=16576&action=show> [in Ukrainian].
11. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity [Standards and Recommendations for Quality Assurance in the European Higher Educational Area]. URL: https://osvita.kpi.ua/files/downloads/Standart_EPVO.pdf [in Ukrainian].